

DIS-MITT Nytt

DIS-Mitt Nytt utkommer 3-4 gånger om året och är DIS-Mitts medlemstidning.

Ansvarig utgivare är ordförande i föreningen.

Redaktör är Kerstin Åkerberg

redaktor@dis-mitt.se

Vi förbehåller oss rätten att redigera insända bidrag.

"Fäbodnatten vid Oviksfjällen"

Sommaren 1912 vandrade unga **Karin från Hackås** upp till fäboden vid Oviksfjällen med korna. Det var hennes första sommar ensam där uppe. En kväll när solen aldrig riktigt ville gå ner och myggen dansade i luften, hörde hon en fiol spela långt bort i skogen. Nyfiken gick hon barfota över ljungen.

Där, vid en spegelblank tjärn, satt en gammal man i slitna kläder och spelade. Han log mot henne men sa inget. När hon blinkade var han borta – bara tonerna svävade kvar.

När Karin berättade vad hon sett sa de äldre: "Du mötte fäbodspelmannen – han som aldrig kunde lämna sin sommar."

Det här numret är ett försök att göra DIS-MITT Nytt lite mer intressant, med historier från de olika landskapen i DIS-MITT's område.

Vill du hjälpa till med korta spännande historier?

Kanske har du en egen berättelse från din släktforskning som du vill dela med dig.

Tanken är att skapa redaktörsgrupp, som hjälps åt att fylla tidningen.

Maila i så fall till

redaktor@dis-mitt.se

Evenemang

OM DIS-MITT

Bli Medlem

Styrelsen

[Faddrar/Support](#)

Här hittar du information om hur du blir medlem i

DIS & DIS-MITT

Kontakta oss

Våra lokaler

Här hittar du information om vår olika lokaler som vi har tillgång till.

Våra lokaler

DIS-MITT Info

Bollnäs Finnskog den 23 juli kl 18.00 – 16.00 Järnboa, Polgatan 33 i Kilafors

Vi är många som är intresserade av släktforskning och historia med anknytning till Bollnäs Finnskog.

I år har det varit stora avverkningar i Stugubacken. En utmanande avverkning eftersom det här är en finnby från 1600-talet. Över 100 olika fornminnen finns markerade i byn.

Vi har fått hjälp med att få fram dokumentationen inför avverkningen som visar väldigt mycket om tidigare Stugubacken. Där finns bl a en utredning från länsmuséet som också innehåller äldre kartor.

Till Stugubacken kom en man, Per Norberg från Rikebo född 1854. Där bildade han familj och var kolare där fram till sin död 1898. Pers fru Brita Norgren var född på Stugubacken.

Det födde idén att varför inte ordna en träff nu i juli. Per Norberg hade hela 20 syskon och en del av dem har vi följt. Två av dem emigrade till USA. I Rikebo rustas just nu den byggnad som ligger på den

s k Norbergstomten. Där som svedjefinnen Mats Eriksson var den förste som slog sig ned och som man kan se dokumenterat på en karta från 1672.

Återigen välkommen till träffen. Vi också vill ta upp hur vi kan anordna träffar både på plats men och också via nätet. Där föreningen DIS-MITT står för internet tekniken via Zoom

Ingrid Belfrage Mattias Kjellin

Ordförande i DIS-MITT Medlem i DIS-MITT

Vi har båda har samma anor i till Mats Eriksson i Bollnäs Finnskog!

Välkommen till en träff om Bollnäs Finnskog.

Vi är många som är intresserade av släktforskning och historia med anknytning till Bollnäs Finnskog. I år har det varit stora avverkningar i Stugubacken. En utmanande avverkning eftersom dethär är en

finnby från 1600-talet. Långt över 100 olika fornminnen finns markerade i byn. Vi har fått hjälp med att få fram dokumentationen inför avverkningen som visar väldigt mycket om tidigare Stugubacken.

Där finns bl a en utredning från länsmuséet som också innehåller äldre kartor från lantmäteriets historiska kartor. Till Stugubacken kom en man, Per Norberg från Rikebo född 1854. Där bildade han familj och var kolare fram till sin död 1898. Pers fru Brita Norgren var född på Stugubacken. Det födde idén att varför inte ordna en träff nu i juli. Per Norberg hade hela 20 syskon och en del av dem har vi följt. Två av dem emigrade till USA. I Rikebo rustas just nu den byggnadsom ligger på den s k Norbergstomten. Det var där som svedjefinnen Mats Eriksson var den förste som slog sig ned och som man kan se dokumenterat på en karta från 1672. En karta från 1815 innehåller också information om Rikebo då man utredde gränsdragningen mellan Rikebo och Gällsjön. Återigen välkommen till träffen. Vi vill också ta upp hur vi kan anordna träffar både på plats men och också via nätet i framtiden om intresse finns. Föreningen DIS-MITT kan stå för internettekniken via Zoom.

Ingrid Belfrage ordf@dis-mitt.se Ordförande i DIS MITT Mattias Kjellin Medlem i DIS-MITT

KONTAKTA OSS

🏠 Pålgård 207 844 91 Hammarstrand
 📞 072-574 61 87
 ✉ info@ragundahembygd.se

Är du intresserad av att använda

DNA i din släktforskning
 så är du välkommen

till Forum i Ljungaverk den 25 september Kl: 18:00

Släktföreningen "VI HUSSAR" i samverkan med, Folketshusföreningen Forum i Ljungaverk, ABF samt DIS-MITT hälsar er alla välkommen till en spännande föreläsning om DNA och dess värld! Sveriges DNA-GURU, PETER SJÖLUND kommer till Ljungaverk och berättar för alla som vill veta vad det handlar om.

Peter Sjölund föreläser om den framgångssaga han haft i DNAs värld, från ett besök på biblioteket, hela Sverige runt, via Linköping fram till nu i Ljungaverk.

Vad driver honom och vad ser han för utveckling i forskning bland oss alla som släktforskar eller enbart vill veta var vi härstammar från?

Så här hittar du hit, rån Sundsvallslättet.
 Adress: Folketshusvägen 1, Ljungaverk.

Har du en speciell fråga om DNA, så kan du skicka den till oss info@vihussar.se

Peter Sjölund har lovat att hjälpa oss med de frågor vi har.

Inträde: 50:- för medlemmar i föreningen VI HUSSAR
 100:- för icke medlemmar
 250:- om du samtidigt vill bli medlem i föreningen, medlemskapet gäller för 2025 och 2026.

Ångermanland

Viskningar i Ådalsmörkret" – en släkt-historia från Ångermanland

År 1911 flyttade **Ella Marklund**, 17 år gammal, från en liten fåbod utanför **Resele** till byn **Långvattnet** norr om Junsele. Hon skulle arbeta som piga på en nybyggargård vid **Ångermanälvens övre lopp**. Det sades att gården hade byggts på en gammal samisk offerplats, men familjen Larsson som bodde där skrattade bara åt "byrykten".

Men redan första vintern började märkliga saker hända.

Stenar flyttade sig på farstubron. Vattenhinken frös aldrig till, trots 30 minusgrader. Och varje fredag, när vinden låg från älven, hördes viskningar i skogen – på ett språk Ella inte förstod.

Hon berättade för gårdens husmor, som blev vit i ansiktet men sade inget. Nästa dag skickades Ella hem till Resele med hästskjuts – utan förklaring.

Åratal senare, när Ella var gift och bodde i **Näsåker**, berättade hon för sitt barnbarn, **Lina**, att hon ibland fortfarande hörde samma viskningar – särskilt om nätterna när hon gick till brunnen.

Efter Ellas död 1968 hittade Lina en dagbok undanstoppad i en kaffeburk. Sista sidan var skriven med darrig hand:

"Det var aldrig en plats för oss. Den väntade på någon annan. Jag vet nu att det inte var skogen som viskade – det var de som aldrig gick vidare."

Lina försökte återvända till platsen – men hittade aldrig gården. Bara en övervuxen stig, och en ensam träkorsning utan text.

Tomas Ledins anor i Ångermanland

Tomas Ledin har sina rötter i **Sollefteåtrakten i Ångermanland**, där hans farfarsfar **Johan August Ledin** föddes på 1800-talet. Slakten tillhörde den norrländska arbetarklassen och flera generationer arbetade som **bönder, hantverkare och skogsarbetare** i det kuperade landskapet längs Ångermanälven.

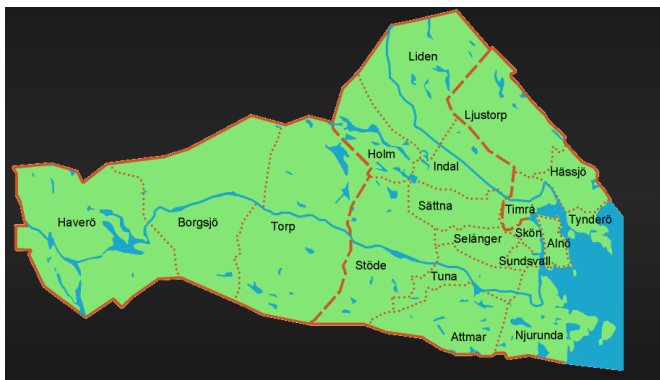

Det var en släkt präglad av uthållighet och närhet till naturen — något som går igen i Tomas Ledins musik, där frihet, årstider och den svenska landsbygden ofta spelar en stor roll. Familjen fördes senare söderut genom utbildning och arbete, men rötterna i Ångermanland har fortsatt

Nu har Tomas Ledin läst min nya bok – läs den du också! Se Tomas reaktion i videon. Du beställer boken i min webbutik och jag skickar ett signerat exemplar! Butiken hittar du här: <https://shop.petersjolund.se>

Medelpad

Sprängstoff och tystnad" – Ljungaverk, 1943

Under andra världskriget låg **Ljungaverk** höljt i tystnad. Ingen visste exakt vad som tillverkades på fabriken, men rykten gick – om sprängämnen, tyska tågtransporter nattetid och mystiska ingenjörer som kom och gick utan att hälsa.

Astrid Bylund, 22 år, arbetade på kontoret vid **Nitroglycerin AB**. Hon skrev av leveransrapporter, men en kväll när hon stannat sent märkte hon att siffrorna inte stämde. Vissa transporter saknade avsändare – och hade kodnamn på tyska.

En vecka senare föll en låda ner från en hylla i arkivet. Den innehöll ett fotografi av fyra män framför en järnvägsvagn. Tre av dem var från fabriken. Den fjärde bar SS-uniform.

Astrid lade aldrig tillbaka fotot.

Hon sade aldrig något, men slutade plötsligt. Flyttade till **Örnsköldsvik**, gifte sig och berättade inte ens för sina barn vad hon varit med om. Först när hennes barnbarn **Maja** hittade fotot i en låda 2011 började sanningen komma fram.

Vad Astrid visste – eller valde att dölja – är än idag oklart.

Skuggan vid älven" – Ljungaverk, 1909

När **Nils Olofsson** kom vandrande från **Torpshammar** för att arbeta vid sågverket i Ljungaverk, visste han inte att han bar på ett arv av skuld. Hans far hade varit inblandad i en uppgörelse i skogarna vid **Ålsjön** – en konflikt om skogsmarker som slutade med att en man från **Säter** försvann.

Nils byggde sig en liten stuga vid älvkanten nära **Meringsjö**, och blev en stillsam man. Men vissa vinternätter, när dimman låg tjock över Ljungan, syntes han stå vid stranden och stirra ut mot vattnet – som om han väntade på någon.

1921 hittades en förvriden gammal bössa i vattnet nedanför hans stuga. Inristat i kolven fanns initialerna: **L.P.** – samma som den man som försvann tolv år tidigare.

När Nils dog 1956 hittade man i hans byrålåda ett gammalt brev:

"Jag såg allt. Men det var inte jag som höll i geväret."

Ingen vet fortfarande vem som gjorde vad – men skogarna vid Ålsjön sägs vara oroliga när dimman ligger tät.

Mittpunkten i Sverige – Flataklocken, Medelpad

Mitt i de norrländska skogarna, strax utanför byn **Torpshammar** i **Ånge kommun**, reser sig ett skogsklätt berg som heter **Flataklocken**. På dess topp finns en stenobelisk som markerar vad som av många anses vara **Sveriges geografiska mittpunkt**.

Det var lantmätaren **Olof Hedström** som på 1940-talet beräknade att den exakta mitten av Sverige (utan Gotland och öarna) låg just här – på **62°47'N 16°55'E**. Sedan dess har platsen blivit en symbol för den svenska mittpunkten.

Medelpad

Han är banemannen för dråpet i Ljustorp 1872!

På kvällen den 20 september 1872 i Ljustorps socken, dräptes norrmannen Per Evensson från Röros, Sør-Trøndelag fylke i Norge, och hans baneman har sedan dess varit okänd. Vem var han? Några upplysningar om dråpet i Ljustorp har inte gått att finna, fram tills nu, då vi äntligen får veta vem som dräpte Evensson och som äntligen bringar klarhet i denna mordhistoria.

När jag började släktforska på mina barns morfar Leif Evensson (1938 – 2024) i början av 2000-talet, berättade han, att hans farfars far skall ha blivit mördad i Ljustorp och att platsen kallas för "Evenssonsbacken". Detta blev naturligtvis genast något att forska på – ett mord i släkten!

Hans farfar Fredrik Evensson (1874 – 1927) var således född utom äktenskapet till pigan Anna Kristina Persdotter (1842 – 1925) från Bjärträ socken. Hon tjänade som piga i Säbrå socken vid tiden för Fredriks födelse. Någon far till Fredrik har inte gått att finna i vare sig i födelsebocken eller i husförhörlängderna.

Vem var då denne mördade Evensson i Ljustorp? Ja, genom att han blev mördad 20 september 1872 1, så kan han onekligen vara far till Fredrik – och så var det fallet med den mördade farfars far!

Nyfikenheten fanns naturligtvis fortfarande kvar kring mordet och flera år senare jag gjorde en efterlysning i Norge om denne Per Evensson och hans föräldrar, då han hade tre utomäktenskapliga barn med ovannämnda Anna Kristina. Per Evensen var född 11 december 1833 i Røraas Bergstad, Sør-Trøndelag fylke, och mantalsskriven vid tiden för mordet i Søndre Amt, Sør-Trøndelag. Efter erhållna uppgifter lämnade jag Evensson för framtida forskning – fram tills nu.

Genom mitt projekt sedan 2019 med levnadsöden i mellersta Norrland, stötte jag på detta dråp genom dess baneman! En sökning på Internet om händelsen, blev den enda träffen på Torbjörn Evensson från Oxelösund, som 2019 hade kontaktat Ljustorps hembygdsförening för att kunna få lite klarhet i denna historia. Efter viss forskning hade inte heller de kunna hitta något i ArkivDigital och andra källor, förutom tidningsnotisen i Norrländska Korrespondenten: Misshandel med dödlig påföljd.

Enligt rapport från kronolänsman Bergh anträffades den 21 sept. arbetaren Per S[E]vensson från Lagfors by i Ljustorps socken liggande död ute på egorna till Mjölösätts by, sårad med knifhugg.

I 1872 års fångrulla för Härnösands länsfängelse, införpassades 25 september torparen Anders Jonsson från Nordanå i Viksjö socken, för dråp. Han nämns vara född 1842 i Lagfors, Ljustorp, stark till växten, 173 cm lång, brunt hår, blåa ögon, rak näsa och runt ansikte.

Han rannsakades inför Ljustorps häradsrätt vid två tillfällen, nämligen 18 oktober och 11 november. Genom sistnämnda datum blev Anders dömd dels för dråp, att hållas till straffarbete i sex år, och dels för första resan stöld till straffarbete i åtta månader. Han införpassades 25 november till Långholmen, dit han anlände dagen efter. Där hinner Anders dock inte avtjäna sitt fängelsestraff, då han dog 3 april 1877. 4 Några domstolshandlingar tiden före 1888 från Medelpad är svåra att få tag på genom Sundsvallsbranden, varför man får förlita sig till bevarade remisser som i fängelsearkiven.

Glädjande nog finns en remiss och avskrift av domboken genom Svea hovrätt, men bara utslaget nämns. Hela domen finns alltså inte, bara en kort resumé av dråpet.

Anders hade erkänt inför det lagtima hösttinget den 11 november i Fjäl, att han fredagen den 20 september om aftonen hade träffat Evensson i Lagfors hemma hos sina föräldrar. I sällskap med honom hade de under kvällen på åtskilliga ställen intagit förtäring, vilket hade lett till att båda blev berusade.

På landsvägen bortom Fuske hade ordväxling uppstått mellan dem. Evensson hade utfarit med hotelser mot Anders, vilken fattade tag i Evenssons rock som han skar sönder, högg honom med kniven och tillfogade svåra sår.

När Evensson hade fallit omkull, släpade Anders honom från vägen och in på en åker. 5 Han tog av honom både rocken, västen och skjortan, och lät honom sedan ligga kvar på åkern med övre delen av kroppen blottad, vilket hade lett till Evenssons död påföljande morgon.

Innan Anders Jonsson begav sig därifrån, hade tagit fyra skillingar ur Evenssons portmonnä och en filthatt till ett uppskattat värde av fem riksdaler. Provinsialläkaren Lars Bergström som hade förrättat undersökning av den döda kroppen, hade konstaterat att Evensson hade två sår. Det ena ett åtta cm långt och fyra cm djupt på vänstra sidan av halsen rakt nedifrån örat, och det andra ett fyra cm långt och åtta cm djupt på högra sidan av korsryggen intill bäckenbenet, av vilka sår tydligen hade uppstått med ett vasst tillhygge.

Medelpad

Han är banemannen för dråpet i Ljustorp 1872! Forts.

Bergström förklarade att Evensson, som hade lidit stor blodförlust och blivit liggande på bara marken med överdelen av kroppen utan kläder, hade omkommit dels av blodförlust, och dels genom köld.

Häradsrätten dömde Anders Jonsson enligt 14 kapitlet 5 § Strafflagen, dels för det han av hastigt mod misshandlat Evensson varav döden följt, för dråp till straffarbete i sex år, och dels för första resan stöld till ett sammanlagt värde av fem riksdaler och åtta öre, jämlikt 20 kapitlet, 5, 7 och 18 §§ Strafflagen att undergå straffarbete i åtta månader.

Han dömdes allt i en bot till straffarbete i sex år och åtta månader samt förlust av medborgligt förtroende under tio år efter frigivandet.

Dessutom skulle han betala underhåll för Per Evenssons tre barn som han hade tillsammans med Anna Stina Persdotter med 40 riksdaler 6m året för varje barn till dess de fyllt 15 år eller kunde försörja sig själva.

Anders Jonsson var född 5/1 1842 i Lagfors. Föräldrarna var bonden Jon Eriksson och hans hustru Kajsa Agneta Andersdotter. Gift 21/3 1869 med Kristina Magdalena Lögdström från Viksjö socken (1839 – 1916). Makarna hade söner Jonas Petter (30/8 1870) och Anders Gustav (21/10 1872) i äktenskapet.

För mer levnadsöden från Gävleborg, Jämtlands och Västernorrlands län, se gärna min sida

facebook.com/livsodennorrand/

Tony Korpenklo, Örnsköldsvik.

Ljustorp (Y) F:1 (1861-1895) Bild 32.

<https://forum.arkivverket.no/topic/199175-per-evensen-i-s%C3%B6ndre-amt-singsaas>

Centralfängelset Långholmen (AB) DIIIaa:16 (1872-1875) Bild 80 / sid 4471.

Vart den exakta platsen för dråpet ägde rum är oklart.

40 riksdaler motsvarar 4142 kr mätt med dagens konsumentprisindex (Ekonomiska museet).

Centralfängelset Långholmen (AB) DIIIaa:16 (1872-1875) Bild 80 / sid 4471.

Viksjö (Y) AI:8 (1876-1885) Bild 136 / sid 130.

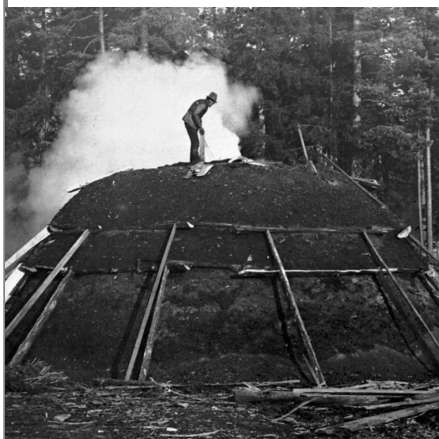
Drönarbild över Ljustorp

Gästrikland

Kolhuggaren i Jädraås" – en släkthistoria från Gästrikland

År 1894 försvann **Johan Valfrid Hellgren**, 38 år gammal, från sin lilla stuga vid **Skärsjön** utanför Jädraås. Han var kolare åt bruket – en ensamvarg som bodde i en backstuga med sin syster **Agda**, tystlåten och "lite annorlunda", som folk i byn sade.

En kall novembermorgon kom inte Johan in till kolmilorna. När en dräng skickades för att se till honom fann han endast blod i snön, spår som slutade tvärt – och Agda, sittandes inne i stugan vid ett kallt järnspis. Hon upprepade bara:

"Han gick ner i milan. Milan ville ha honom."

Men milan var tom. Kolad och kall.

Agda fördes till lasarettet i Gävle och skrevs så småningom in på **Säter hospital**. Hon nämnde aldrig sin bror igen.

Ingen leker i Gysinge längre" – en släkthistoria från Gästrikland

År 1821 bodde **Elin Larsdotter**, 36 år gammal, med sin familj i en liten stuga strax utanför **Gysinge bruk**. Hon hade fyra barn, varav den yngste, **Olof**, just lärt sig gå. Elin arbetade med att väva säckväv till bruket, hennes man slet i kolmilorna, och barnen sprang ofta barfota längs ån medan de lekte.

Den kalla vinternatten den 17 februari var Elin ensam hemma. Hennes make var inkallad till jaktstyrkan – **Gysingevargen hade slagit till igen**. Fem barn var redan döda. Alla höll sina ungar hemma, men Elin vågade inte säga nej när **lilla Anna**, sju år gammal, ville hämta ved från boden. Det var bara tjugo steg.

Det tog mindre än en minut.

Ett skrik. Ett duns. Sedan tystnad.

Man hittade hennes kropp vid gårdesgården. Blodiga spår i snön – vargen hade hoppat över med henne i käftarna.

Elin förändrades efter det. Hon talade knappt. När vargen sköts några veckor senare grät hon inte, log inte. Hon bara viskade:

"Den tog mer än ett liv."

Hon förlorade två barn till sjukdom senare samma år. Familjen flyttade till **Österfärnebo**, men där gick rykten om att Elin aldrig återvände till skogen. Hennes barnbarn, **Brita Andersdotter**, berättade långt senare att Elin varje natt tände ett ljus i fönstret – **för de barn som gick ut och aldrig kom in igen**.

Gästrikland

Gästrikland – porten till Norrland

Gästrikland är ett svenskt landskap i **södra Norrland**, ofta kallat "**porten till Norrland**" efter gränsen mellan Svealand och Norrland. Det gränsar till Uppland, Västmanland, Dalarna som det ligger precis vid, Hälsingland och Bottenhavet.

Gästrikland är känt för sin varierade natur – med **tät barrskog**, **mängder av sjöar**, **berg**, **våtmarker** och en **vacker skärgård** längs kusten. Landskapet är också präglad av **järnhanteringsens historia**, med många gamla bruksorter.

Torsåkerstackorna – Sveriges äldsta bevarade järntackor

Torsåkerstackorna är **järntackor** – alltså rektangulära eller kilformade klumpar av **bearbetat järn**, framställda i smältprocesser under **förhistorisk tid**.

De anses vara några av de **äldsta bevarade järnföremålen i Sverige** som producerats genom **järnsmide från myr- eller sjömalm**, troligen i **blästerugnar**.

Fyndet gjordes i **Torsåkers socken i Gästrikland**, vid **Kråknäsmalmen** eller i dess närhet. Det rör sig om ett **offer- eller gömställe** där tackorna legat begravda – kanske för att gömmas, offras till gudarna, eller som en del av handel.

Tackorna dateras till **förromersk järnålder**, dvs. omkring **500 f.Kr. – 0 e.Kr.**, alltså **över 2000 år gamla**. De är därmed ett mycket tidigt bevis på **järnproduktion i Sverige**.

Oväntade möten som ger energi till fortsatt släktforskning.

I januari i år hade vi släktforskardag i Gävle och vi i DIS-MITT bidrog med föredrag och bokbord. En av föredragshållarna var undertecknad. När mitt föredrag var slut kom en man och frågade. "Har du anor till Olof Olsson Norberg från Rickebo, Bollnäs Finnskog?" Det kunde jag ju inte neka till att Olof som fick hela 21 barn med två kvinnor där i finnskogen i byarna Rickebo och Drängbergsbo var min farfarsfarfarsfar. Alla de 21 barnen fick han med 2 hustrur. Först 14 med Katarina Kilström född i Kilafors, Hanebo och sju med Anna Andersdotter från Lamborn, Svärdsjö. På mödernet har Katarina anor ända till den förste som bosatte sig i Rickebo på 1600-talet; Mats Eriksson. Idag finns ett stort antal ättlingar till Mats Eriksson spridda över hela landet och även bland dem finns många som emigrerat till andra länder främst USA och Kanada.

Det var Mattias Kjellin bosatt här i Gävle som kom med frågan om vi var släkt och efter det har vi haft kontakt med varandra. Mattias ana är Per född 1854 den yngste av Katarinas barn med Olof. Min ana som också bar namnet Olof var en av två äldre bröder.

När vädret är som det är och regnet lurar runt hörnet då passar det alldeles perfekt för släktforskare att mötas för att tillsammans försöka lösa släktgåtor. Ett sådant väder blev det för en tid sedan. Så vi sammanstrålade i vår stuga i Tönnånger. Extra krydda till mötet var att på Bollnäs Finnskog i byn Stugubacken har det skett en stor avverkning som enligt min kusin Kent varit en mycket stor utmaning att klara av. Tidigare i sommar kom Kent på besök med spännande dokumentation från förberedelserna inför avverkningen. Det var länsmuséet i Gävles utredning, lantmäteriets historiska kartor och nulägeskartor. Stugubacken det var ju dit Mattias ana Per flyttade från Rickebo och arbetade som kolare. Här gifte hans sig 1879 och fick flera barn. Min ana Olof blev soldat och bosatt i Åsveden, Hå.

Både Mattias och undertecknad har DNA-träffar som har koppling till våra anor i Bollnäs Finnskog så vi satte igång att **via DISBYT** leta fram andra släktforskare i släkten med gott resultat. Av vår pappersforskning på släkten så vet vi också att flera släktgrenar drog norrut både till bl a Västernorrland och även Jämtland.

Nu föddes tanken varför inte redan nu i juli efterlysa en träff bland de som har anknytning till Bollnäs Finnskog nu när vi hittat ett antal i vår släkt men det finns säkert flera som är intresserade. Vi kunde konstatera att flera var intresserade.

Därför blir det nu en träff i Kilafors den 23 juli kl 18.00 – 20.00 i Järnboa. Då ska vi prata om släkten från Rickebo, annat om Bollnäs Finnskog och visa dokumentationen från avverkningen i Stugubacken. Där finns plats för hela 25 personer. Vi hoppas också att de som nu tillsammans har en studiecirkel i ABF:s regi i Järnboa om Bollnäs Finnskog möter upp och är med oss. Sen får framtiden utvisa fortsättningen.

PS Vi lyckades också reda ut en del av Mattias koppling till byn Tönnånger! DS

Ingrid Belfrage

Hälsingland

Barnarovet i Loka år 1688

Den lilla byn Loka ligger vid Rångsjöns strand strax väster om Dellsjöarna i Delsbo, Hälsingland.

Huvudpersonen i min berättelse, min farfars farfars mormors morfar, föddes den 26 juli år 1688 i en stuga i just den byn.

På gården Loka 3 som gården senare benämns har redan två syskon fötts – Brita och Sigrid – om dessa hade dött som barn eller växt upp och nått vuxen ålder har jag inte kunnat finna ut i källorna, så det är tyvärr svårt att veta om dessa flickor levde när händelsen nedan utspelade sig. I de tidiga arkiven var det främst män som dokumenterades, eftersom dessa i första hand ärvde gårdarna och därmed oftast stod för skatteintäkterna till staten.

Det är i alla fall mitt i den bråda skördetiden och skörden är förmodligen mager, då detta år 1688 drabbades huvuddelen av Sverige av en tidig frost (se nedan).

Men den lille pojken föräldrar, Mårten och Kerstin, döper i alla fall sin förstfödde son tre dagar senare till Jonas, efter sin farfar Jonas Mårtensson, i enlighet med dåtidens sed.

En blivande stark son är säkerligen välkommen, inte minst eftersom Kerstin vid Jonas födelse redan hunnit bli 37 år – nio år äldre än sin make. Möjligen anses Jonas därför vara det sista barnet som föds i familjen, ovetandes om att en lillasyster trots allt ska födas lite senare.

Men den nyfödda sonens ankomst innebär ingen långvarig familjelycka. Bara några veckor senare inträffar en dramatisk händelse, noggrant dokumenterad i kyrkböcker och domstolsprotokoll.

En främling vid dörren

Natten till den 21 augusti, närmare midnatt, hörs en oväntad knackning på dörren till gården.

Mårten och Kerstin var på väg att lägga sig själva efter dagens slit när dom överraskades av besöket

När Mårten gläntar på dörren står där en okänd kvinna, beskriven i rättegångsprotokollet som ett "qwinfolck" klädd i grå tröja, kjortel och hosor (långa strumpor). Kvinnan ber enträget om att få stanna över natten – det är sent och hon vill inte vandra vidare i natten.

Mårten tvekar och förklarar att deras nyfödde son är sjuk och att de saknar både sängar och sängkläder att erbjuda. Kvinnan vädjar att hon inte har så stora behov och kan sova på sängbänken, och till slut ger Mårten med sig. Han kan inte förmå sig att neka henne skydd för natten.

Hustrun Kerstin är dock misstänksam av det sena besöket och Mårten lägger därför på mer ved på elden, både för att ge Kerstin bättre uppsikt över främlingen och för att hon ska kunna se när hon ammar den lille en sista gång innan natten. När paret sedan lägger sig att sova, verkar misstänksamheten dock ha dämpats något.

Barnarovet

Mitt i natten vaknar så Kerstin plötsligt av ett ljud – bakdörren till stugan stängs hastigt igen. Hon ropar genast på sin man och säger att något är fel. Elden har slocknat, och kvinnan är borta!

Mårten, yrvaken, mumlar att hon säkert bara gått ut för att uträtta ett påkallat ärende och att hon snart är tillbaka. Men Kerstin anar oråd och reser sig för att se efter.

Hon ser då elden slocknad men vad betydligt värre är att hon till sin stora fasa ser att den lilla pojken sovplats är tom!

Hennes rop väcker genast maken igen som rusar upp och efter en snabb koll inser dom båda att kvinnan har tagit barnet med sig.

Mårten spanar ut genom bakdörren och ser han kvinnan med ett bylte i famnen springandes iväg och han vill genast sätta efter. Han får dock fatt i sin bössa och bränner av två skott i luften och konstaterar samtidigt att kvinnan förutom sonen också fått med sig ett dyrbart horn fullt med med salt som hängde bredvid dörren.

Skotten har ingen effekt mer än kanske väcka grannarna och springandes ses kvinnan försvinna förbi grannlängorna bort mot hagarna med barnet i famnen. Kerstin säger till Mårten att hon tänker ropa efter hjälp, men Mårten som inte längre kan se kvinnan, hör barnet skrika bakom husen och ber sin hustru att inte ropa då han inte kan höra barnet då.

Han sätter sedan iväg efter kvinnan. Men när han själv springer och ser henne försvinna mot skogen så skriker han ändå själv på hjälp av alla sina krafter. Kvinnan blir nu förskräckt av dessa rop (kanske anar hon att grannarna reagera) och hon släpper hastigt det bylte hon bär på, men springer själv vidare.

Mårten rusar fram till byltet, gör en snabb koll, ser sitt barn däri och eftersom barnet ser ut att mår bra springer han genast efter kvinnan för att som han säger i rätten, "slå till henne", dvs förmodligen ge henne rejält med stryk.

När han hinner i kapp henne där hon står och (jag citerar) "väser och frustar som en häst" av ansträngningen, så börjar också lille Jonas skrika för högan hals bak där han ligger. Mårten, också lite förskräckt av de konstiga ljud som kvinnan ger ifrån sig, ser nu ingen annan utväg att springa tillbaka med oförrättat ärende för att ta hand om sin son. Kvinnan återfår därefter andan och försvinner in i skogen utan Mårten ser vart hon tar vägen.

När han väl hunnit tillbaka vid platsen för barnet plockar han upp sin son och hittar också salthornet på platsen samt ett par lyktor som hon också tagit. Mårten lugnar grannarna och beger sig hem till sin hustru, lycklig att han fått tillbaka sonen, men arg på sig själv för att han inte fått tag i kvinnan.

Min blivande farfars farfars mormors morfar Jonas kommer oskadd tillbaka till sin mor och min familj får chansen att finnas till i nutid.

Anklagelsen

Mårten beger sig dagen efter till länsman Johan Larsson Broman i Delsbo för att anmäla händelsen. Broman förstår att detta är allvarligt och lovar genast utreda saken.

Några dagar senare har Mårten ytterligare ett ärende till Delsbo och passar därför på att åter besöka Länsman för att höra om denne har några nyheter om barnarovet.

När Mårten väl står där anländer en för honom okänd kvinna med ett annat ärende till Länsman.

Mårten hajar till och tycker sig känna igen rösten samt dialekten på den okända kvinnans och nämner det för Broman.

Mårten kan dock inte säga att han känner igen kvinnan som rövade bort hans barn då det varit sent den natten och han har ingen tydlig bild av kvinnan.

Blotta misstanken räcker dock för länsman Broman som nu ser den utsocknes kvinnan som en potentiellt misstänkt och arresterar henne.

När de inkallade nämndemännen så presenterats och tagit plats startar så rättegången

Mårten börjar med att lägga fram sin berättelse om skeendena månaden innan. Och efter att rätten lyssnat på Mårtens berättelse om barnarovet börjar så förhören med kvinnorna.

Hälsingland

Barnarovet i Loka år 1688, forts.

Ingeborg Persdotter är först ut. Hon säger sig varar född i Skälsta socken i Södermanland.

Rätten frågar om Ingebor befunnit sig i Loka natten mellan den 20:e och 21 augusti?

Ingebor nekar att någonsin ens ha satt sin fot i Loka, och hävdar med bestämdhet att sig ha alibi för den sagda natten då hon befunnit sig på annan ort, mer specifikt i grannsocknen Ljusdal, vid tiden för barnarovet.

Anledningen är att hon har bekanta i Ljusdal och rest dit för att söka nytt arbete på lite olika gårdar eftersom hennes pigttjänst hos nuvarande husbonde är på väg att ta slut och intet nytt stod att finna i Delsbo.

Hon kallar som vittne den körsven som hon tiggat skjuts med, körsvennen bekräftar att Ingebor rest med honom och efter lite diskussioner i rätten ombuds körsvennen kolla upp hennes berättelse med de bönder och gårdar i Ljusdal hon sagt sig besökt. Körsvennen beger sig så genast till Ljusdal i detta ärende.

Efter någon dags väntan på bekräftelser från körsvennen så får rätten så besked om att hennes historia håller.

Ingebor hade mycket riktigt befunnit sig den 19:e augusti hos Per Andersson i Slotte, den 20 hos Olof Andersson i Rolfhamre, den 22 augusti hos Anders Andersson i Råggårde, men framför allt natten mellan den 20:e och 21:a augusti, tiden för dådet, hos Olof Jonsson i Kolsvedja.

Dock fanns det inget arbete att få i Ljusdal så den 23:e augusti fick Ingebor skjuts till Gryttjesbo av körsvennen där hon sov över för att återkomma till Delsbo den 24:e.

När hon så återkommer från Ljusdal så annonserar hon för sin nuvarande husbonde att hon nu ger upp och tänker sig att åka hem till Skälsta igen.

För att resa i Sverige på den tiden behövde man ett inrikes respass så husbonden frågar därför Ingebor om passet. När han studerar detta ser han att passet gått ut. Han skickar därför Ingebor till länsman för att få det förnyat så hon kan resa.

Oturligt nog för Ingebor befinner sig också Mårten då på plats hos länsman och som redan konstaterat tycker sig Mårten känna igen rösten på Ingebor som då arresterades, misstänkt för barnarovet!

Vittnesmålen om Ingebors alibi från redigt folk i Ljusdal väger dock tungt i rätten.

Hur var det med Inger då?

Inger Persdotter är född i Bergsjö socken, Wade by och där är historien med komplicerad

Man kan läsa i kyrkans födelsebok 28/8 1688: "Bars ett Pijgabarn till Prästgården af hust. Sigre i Åkre och hust: Anna ??? Matzons hust: ibedem. Modren är den kohnan som är gripen för mistanke att hon skall wara den der hade borttaget Jon Mårtens:n barn. Hon heter Ingehr, född i Bergsjö i Wadz by. Hustruna berätta efter hennes bekiänelse i nöden, att fadren skall wara, en skomakaregesell i Koppareberga Jon Larsson. Barneth blef härpå döpt och kallat efter mormoder Brita. Men Länsmannen åligger bringa konan till vidare rannsaking"

Ingers historia nagelfars så i rätten.

Först och främst måste man *naturligvis* fastställa vem det oäkta barnets fader är!

Efter förhör så kan två kvinnor som varit med Inger de sista nätterna innan födseln berätta att hon ska ha nämnt att fadern skall ha varit Skomakaren Jon Larsson i Kopparberget och rätten fastslår så detta som troligt.

Med detta klarlagt kan man gå vidare till frågan om hennes skuld i bortrövandet.

Är hon den som rövade ett Barn från Mårten Jonsson och Kerstin Björdsdotter natten mellan den 20:e och 21 augusti!

Inger nekar till anklagelserna. Hon har ju aldrig varit i Loka säger hon.

Hon säger sig dessutom att ha fött sitt barn för 8 dagar sedan, och att barnarovet skall ha skett 8 dagar dessförinnan när hon varit höggravid!

Hur kan man tänka sig att hon skulle kunnat dölja detta för mannen och hustrun i Loka?

Men dessutom kan hon producera ett vittne på var hon befann sig vid natten för bortrövandet!

Glasmästaränkan, hustru Brita Olofsdotter i Ede, inkallas som detta vittne. Kan Brita bekräfta Ingers uppgifter?

Jodå, Inger hade mycket riktigt kommit till Brita i Ede på kvällen den 20:e med magen i vädret och frågade om det var någon som kunde skjutsa henne hem. Hon var rädd att gå genom skogen då hon snart väntade att föda.

Efter att misslyckats i granngårdarna hitta någon skjuts den dagen återkommer Inger senare till Brita och ber att få värma sig och kanske att få sova över?

Brita kunde ju inte neka detta till den gravida flickan så Inger fick sova uppe på loftet. Den höggravida och utmattade Inger sov så en bit in på förmiddagen innan hon kom ned därifrån.

Hustru Brita fick frågan av rätten om Inger hade kunna smita ut den natten och begå det skändliga brott hon är anklagad för? Brita nekade till detta och sa att visserligen fanns där uppe ett litet fönster på loftet som man kunde komma ut genom, men det var sen helt omöjligt att komma in igen. Speciellt i det skick som Inger befann sig i!

Rätten måste också ta hänsyn till att en i 9:e månaden gravid kvinna knappast skulle kunna dölja det för Mårten och hans fru, och ännu mindre kunnat springa över hagarna med ett bylte under arman.

Så varför finner hon sig ändå vid rätten misstänkt för dådet kan man undra?

Jo, 8 dagar senare när det var dags för Inger att föda hade ryktet om barnarovet spridit sig på bygden. Så när stackars Inger ligger med födelseverkar med en oäkta barn på väg, passar de misstänksamma fruarna i grannbyn Åkre på att försöka klämma Inger på sanningen!

Dom vittnar om frågor som ställts:

"Vem var barnets fader!". "Skomakaren i Kopparberget" blev svaret

"Var det du som tog barnet i Loka!", "Nej, nej, och sådant orkar jag inte tala om just nu" svarade Inger

Inger misstänktes alltså på grundval av att hon fött eget oäkta barn i samma veva och alltså inte betett sig som man bör. Kanske var hon därför så moraliskt låg att hon också hade gått till Mårten Jonssons i Loka och tagit hans barn?

Grannfruarna kommer efter samråd med prästen (detta står i födelseboken) fram till att Inger måste utredas av länsman. Och länsman tycker att eftersom det ändå skulle hållas rätttegång var det väl lika bra att ta med Inger också på de anklagades bänk!

Hälsingland

Barnarovet i Loka år 1688, forts.

Domarna

Så konstaterar rätten, med tanke på var körsvennen och glasmästaränkan vittnat om, att båda dessa "qwinspersoner" hade alibin för barnarovsnatten och båda frias därför från anklagelser om detta barnarov.

Men något måste man ju klaga på.

Ingebors pass, som man ju behövde på den tiden för att få befinna sig utsocknes, hade gått ut så hon beordrades att fara tillbaka till sin födelsesocken för att skaffa nytt om hon ville återkomma och jobba i Delsbo.

Kanske inte ett alltför hårt straff eftersom detta var ju trots all vad hon ville.

Inger i sin tur hade dock, enligt vad som också framkommit under rättegången, rymt 5 år tidigare från sin misshandlande husbonde i Tuna (Nuvarande Hälsingtuna, norr om Hudiksvall), och skickades därför tillbaka till Tuna för utredande av någon stöld som också hade påståtts skett. Inte så kul för henne kanske.....

Så slutar ändå denna historia. Jag har i alla fall inte funnit nåt mer efterspel. Gärningskvinnan stod ej att finna och fallet förblev ouppklarat. Min förfader Jonas som detta handlar om kommer som tur var för mig att växa upp i Loka och så småningom ta över gården Loka 3. En av hans efterlevande, min farfars farfar Olof Ersson, kommer så i mitten på 1800-talet att köpa en gård i Snäre i Ljusdal, där jag är född och uppvuxen, och där etablera min släktgren därstädes.

Men jag kan tänka mig att skvallret, pratet och misstänksamheten mot främlingar i byarna runt Rångsjön fortsatte långt efter rättegången avslutats.

Lite historisk bakgrund

Året 1688 i Sverige hade en av våra mest underskattade kungar, Karl XI, nu regerat med envælde i ett antal år. Sverige hade då en av sina lugnaste och fredligaste (nåja) perioder under hela stormaktstiden och Sverige var då verkligen ett rike på topp och att räkna med!

Gustaf II Adolfs protestantiska segertåg i norra Europa hade bäddat för detta ett halv sekel tidigare.

Arvfjenden Danmark hade också stukats rejält i freden i Brömsebro 1645 och i Roskilde 1657 som tillsammans hade överfört i närmare hälften av det Danska riket till Sverige.

Fred rådde nu och det nya revolutionerande indelningssystemet med rotar som Karl XI skapat var infört i hela Sverige.

I mars detta år hade drottning Ulrika Eleonora (d.ä.) fött en dotter, som också döpts till Ulrika Eleonora (d.y), yngre syster till den 6 år äldre Karl (Blivande Karl XII) och också en blivande drottning efter att Karl XII skjutits i Norge.

Allt såg verkligen ljus ut för riket.

Detta välstånd skulle dock raseras ett tiotal år senare, delvis beroende på missväxt men också på grund av en av vår mest överskattade kungar, Karl XII.

Missväxtåren i slutet på 1600-talet drabbade stora delar av norra Europa, men särskilt Östersjöregionen.

Hela norra Europa befann sig i den period som kallas "Lilla istiden" (1500-talet till mitten av 1800-talet). Jämför t.ex. med Karl den X:s "march över stora bält" år 1658 då isen lade sig mellan öarna i Danmark.

År 1688 drabbades Sverige av en tidig frost, så skörden var säkert inte den bästa det året.

Det skulle dock bli mycket värre följande år. Perioden av missväxt skulle kulminera år 1695 som i folkmun skulle komma att kallas "Det stora svartåret".

Enligt moderna uppskattningar förlorade t.ex. Finland inte mindre än ca en fjärdedel av sin befolkning som en följd av missväxten. (Klimatet, döden och makten : 1690-talets klimatkris / Sven Lilja. 2010)

De efterföljande krigen därefter skulle så slutligen ta knäcken på Sveriges ekonomi.

Men om allt detta visste och brydde sig familjen i Loka just då intet....

Om Loka

Loka var enligt Lantmätare Tresk vid 1600-talets mitt en by med 6 hemman vid Rångsjöns västra delar.

Enligt Träsk så hette dock inte sjön Rångsjön på den tiden, utan "Finnsbodasjön" eller liknande. (Sjön har också hetat Lokasjön, vilket man kan läsa på Delsboportalen)

På lantmäterikartan från 1641 finns en gård utmärkt (nr 4 = Blivande Loka 3) som uppges ägas av en Mårten Jonsson vilket ganska säkert är den farfar till vår Mårten Jonsson i berättelsen ovan och som barnet Jonas är döpt efter.

Man kan faktiskt spännande nog ana på Tresks 1600-tals karta över Loka var hagarna och skogsbacken ligger nedan gården Loka 3 mot sjön och hur då Mårten och den okända gärningskvinnan kan ha sprungit! Det ger ytterligare en dimension till en redan spännande berättelse!

Ljusdal Juni 2025, Hans-Olov Ericsson

Källor:

Hälsinglands domsagas häradsrätt (X) Ala:31 (1688) Bild 2390 / sid 242

Delsbo kyrkoarkiv, Födelse- och dopböcker, SE/HLA/1010029/C/1 (1682-1734), bildid: C0030659_00016, sida 8

Mantalslängder 1642-1820 Västernorrlands (Gävleborgs) län 1654-1820 (X, Y, Z) 22 (1693) Bild 1320 / sid 1887

Klimatet, döden och makten : 1690-talets klimatkris / Sven Lilja. 2010

Hälsingland

Har du anor i Hälsingland?

Eftersom mitt efternamn är Broman är jag nyfiken på alla som har detta efternamn. Via fjärrlån har jag läst "På upplysningsens tröskel. Olof Broman 1676-1750" skriven av Jan-Olov Nyström 2024.

Av denna bok finner jag att denne Broman inte är min ana. Hans efternamn är taget efter den bro, en kavelbro, som Olof Bromans farfar Lars Jonsson lade grunden till. Däremot finner jag att han har gjort ca 40 släktutredningar och inventerat samtliga byar i Hälsingland. Allt finns i hans skrifter "Broman, Olof Joh., 1911-1954", "Glysisvallur och öfriga skrifter rörande Hälsingland I-III". Om dessa skrifter

förvaras vid museet i Gävle vet jag inte, men författare Nyström vet säkert var de finns. Nyström menar att Olof Broman borde vara mer uppskattad och omtalad än vad han är. Nedanstående text har jag även plockat från Lars Nylander som i Släktforskarnas årsbok 2002 skrev "Prosten Olof Broman och hans Aëttqvist. En släktforskare vid 1700-talets början".

I Glysisvallur volym I, behandlas Hälsinglands historia utifrån ett topografiskt perspektiv, med hans inventering av 770 byar, 33 socknar och 2 städer med förklaring till vad namnen på orterna betyder. Glysisvallur volym II, handlar om Hälsinglands kyrkliga historia. I de sista 120 sidorna tar Broman upp "Aëttqvist" (med AE ihopskrivet som tex i norska språket), ordet är isländskt och betyder släktlinje. Här finns hans släktutredningar.

Glysisvallur volym III, handlar om jordbruket och ekonomin i Hälsingland.

Olof (Olaus Johannis) Broman, läkare, präst, lärare och författare, föddes 29 november 1676 i Vålsta, Rogsta socken och dog 9 april 1750 i Hudiksvall. Hans föräldrar var kronofogden Johan Larsson Broman och hans hustru Anna Albogia.

Olof gifte sig 24 januari 1709 med Anna Jonae (Jonasdotter) Elg. De fick två döttrar Anna Margareta född 1709 eller 1707, död 1743 och Aurora född 1714, död 1747.

Inger Broman

Emigrant med rötter i Rickebo, Bollnäs Finnskog.

En av ättlingarna till svedjefinnen Mats Eriksson i Rickebo blev soldat med namnet Eric Hult. Han utvandrade med sin hustru Brita och två döttrar 1868. Först vad de bosat i Illinois i ca 3 år därefter i Kansas. Många som kom till USA ändrade sitt namn och Eric var en av dem. Där tog han namnet Erick Holt. På fotot finns han med alla barn utom dotter Karin som avled av brändskador i Illinois tre år gammal.

"Klockan i sjön"

I Annefors berättas det om en kyrkklocka som en gång föll i sjön när man försökte frakta den från en by till en annan. Ingen lyckades få upp den igen – varje gång repen spändes brast de som av en osynlig kraft.

Gamla bybor säger att man än i dag kan höra klockklang från sjöbotten om man står tyst vid stranden en dimmig morgon. Det sägs att klockan bara kommer upp när byn behöver skydd – och att den vakar över Annefors i tysthet.

"Bruksdrängen och gnistregnet"

I mitten av 1800-talet var Annefors ett levande bruksamhälle. Här låg ett järnbruk som höll bygden sysselsatt – smeder, kolare, drängar och pigor jobbade i skift. En av dem var **Erik Larsson**, en ung bruksdräng som ansvarade för att hålla elden vid liv i masugnen. Det sades att han kunde höra när järnet var "moget", som om han förstod eldens språk.

En kall vinternatt började gnistor regna från ugnen på ett ovanligt sätt. Erik rusade till mästaren och ropade: "Det är fel drag i ugnen – det vänder mot oss!" Tveksamma följde de honom, och just då bröt en spricka i järnväggen upp. Katastrofen kunde stoppas i sista sekund.

Efter det kallades Erik i byn för "**Gnisteskådarn**", och hans namn finns än i dag nedtecknat i bruksarkiven från Annefors bruk. Bruket lades ner kring sekelskiftet, men berättelsen om Erik levde kvar bland arbetarna långt efteråt.

Jämtland

Studiebesök på Jämtlands Föreningsarkiv i Östersund

Lördagen den 10 maj 2025 var Styrelsen på studiebesök på Jämtlands Föreningsarkiv, Arkivvägen 1 Östersund.

Mia Nilsson visade Jämtlands Föreningsarkiv och höll ett föredrag om verksamheten. Hon uppmanade oss att söka mer i NAD arkivet i läsesal. Där man direkt kan läsa digitaliserade dokument och beställa dokument som i vissa fall kräver tunna plasthandskar för att inte objekten skall förstöras.

Läsesalens datorer brukar vara avslagna när man kommer. Det är bara att slå på datorn utan att prata med någon. Det är Riksarkivet system som används. Senaste dödboken och kyrkoarkiv m.m. finns men Föreningsarkiven finns i Nationell ArkivDatabas (NAD). Mia tycker att vi ska söka på ett nyckelord t.ex. dagbok.

Söka i NAD arkivet kan vi göra via internet men i läsesalen har vi tillgång till fler undermenyer.

Hittar vi något intressant som inte är digitaliserat finns det ett speciellt formulär där man kan beställa till en läsesal.

Sök arkiv i Riksarkivet i Östersund

[Söktips](#)

☒ Endast digitaliserat material ⓘ
 ☐ Endast transkriberat material BETA ⓘ

☐ Begränsa textsökning till arkivtitel/namn på person eller organisation

Förvarande institution ⓘ **Typ** ⓘ

Jämtland

Hur för vi intresset för historia/släktforskning vidare?

Så här gjorde jag. Förra veckan hade jag besök av min dotter samt 2 av mina 9 barnbarnsbarn, 7 och 4 år gamla. Barnen är liksom många andra barn idag väldigt intresserade av dinosaurier. Och de kan berätta många historier om dem och hur det var på dinosauriernas tid.

I Ångsta i Jämtland har vi ett unikt museum, LockneKratern Meteoritcenter. Jag tog med mig dotter och barnbarnsbarn dit för ett besök, som blev väldigt lyckat.

Vid ingången till museet finns en mur med inklistrade stenar från olika delar av Jämtland, som intresserade barnen.

Barnens intresse för alla olika stenar var stort och när den mångkunnige K G Jirdén berättade om de olika stenarnas historia och dess koppling till det meteoritnedslag som skedde i Locknesjön och Målingen i Näkten för 458 miljoner år sedan, kunde framförallt 7-åringen delge sina kunskaper från dinosauriernas tid.

Bakgrunden till meteoritnedfallet var att en 200 km stor asteroid i asteroidbältet mellan planeterna Mars och Jupiters banor krossades och delar spreds åt olika håll. Fem asteroider föll som meteoriter ned på jorden, varav två eventuellt tre föll ned i Locknebygden som då låg 500 meter under havets yta. Meteoriterna kom med en hastighet av 54.000 km/h och vägde tillsammans 300 miljoner ton. Nedslagen var enorma. En vattenmängd som motsvarade tre gånger Storsjöns volym slungades bort. Då vattnet störtade tillbaka i kratrarna bildades en kilometerhög tsunami. Vattnet förde med sig stora mängder grus och sand som stelnade till unika bergarter, som endast finns i trakten.

Att titta på de olika stenarna och se de olika bergarternas blandning i en sten och dessutom se att urtidsdjur finns bevarade i dem fascinerade barnen. K G Jirdén berättade om hur det gick till när urtidsdjuren blev till fossil och barnen bara gapade av förundran.

Inger Broman

Barnen visar sitt intresse för stenarna vid muren.

En biskopsmiddag i Bergs prästgård den 22 maj 1920

När biskop Ernst Lönegren från Härnösand besökte kyrkoherde Pauls Wagenius i Berg ställde man till med en ståndsmässig middagsbjudning. Tack vare dottern Anna Wagenius dagboksanteckningar vet vi att middagen påbörjades klockan tre på eftermiddagen, och bestod av följande rätter:

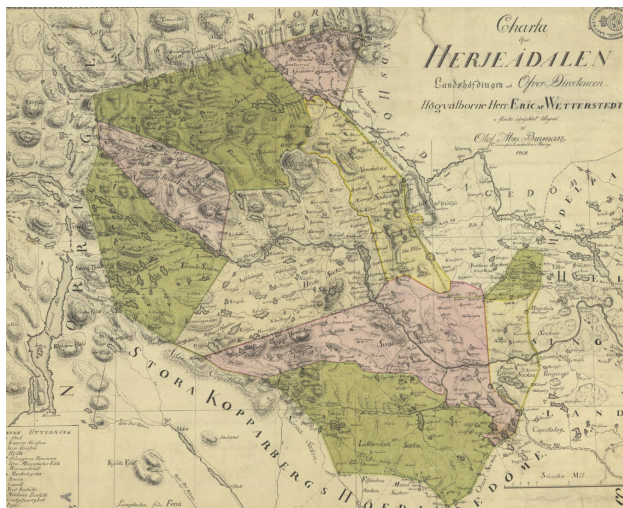
Smörgås, Omelett med murklor, Nässelkål och ägg, Gödkalvstek och legymer och Hallonkompott och bakelser.

Biskopen bör med andra ord ha kunnat äta sig mätt och belåten på denna fem-rättersmiddag.

På fotot ser vi kyrkoherde Wagenius vid det festdukade bordet i prästgårdens stora sal. Om det är taget just vid biskopsbesöket eller annat tillfälle är ovisst, men det ger en god bild av hur en riktig festmåltid i Berg kunde se ut för hundra år sedan. Fotograf okänd, privat ägo.

Svante Helmbæk Tirén

Härjedalen

Tjärbrännarens förbannelse" – en hemsk släkthistoria från Härjedalen

År 1868 bodde **Halvard Jonsson** med sin familj i en enslig stuga vid foten av **Sonfjället**, nära **Hede**. Som tjärbrännare tände han sina milor djupt inne i skogen, där röken inte skulle störa byborna. Men Halvard var en man med hemligheter. En gång hade han besökt **Svegs sanatorium**, där han sökte bot för sina mardrömmar, men ingen behandling hjälpte.

Ryktet gick att Halvard brukade utföra märkliga ritualer vid milan, ibland nära **Lillhärjals kyrka**, där han sägs ha offrat något till elden under månens sken. En gammal samekvinna från området kring **Rogenområdet** berättade att hon sett flammande skuggor dansa över myrarna nätter då Halvard tände sin mila.

När hans yngste son, Lars, plötsligt dog i sömnen samma höst, började byn tala om en förbannelse. Man menade att Halvard offrat pojken till elden för att stilla sina mörka krafter. Vinterstormen följande år tog Halvard själv, då han försvann spårlöst under en snöstorm nära **Rogen**, och på våren hittades hans brända och frusna kropp vid foten av milan.

I familjens gamla bibel, dold i en vägglucka i deras stuga i Hede, fann dottern Rakel en lapp med orden:

"Elden kräver sin rättvisa. Jag gav den fel barn."

Efter Halvards död började olyckorna drabba gården. Djuren dog plötsligt, och vid Lillhärjals kyrka hördes ibland skrik om natten. Rakel flydde till **Sveg** där hon levde tyst och undvek att tala om sitt förflutna.

Mikael, hennes barnbarn, återvände sommaren 1997 till byn. Han tältade nära den gamla milaplatsen vid Sonfjället, men sov aldrig. När vinden vände hörde han det – ett vinande ljud som av brinnande ved och en viskning:

"Du är av Halvards blod. Vad bär du med dig till elden?"

Han insåg att förbannelsen från Sonfjället och skogarna kring Rogen fortfarande levde kvar i hans blod.

Blandat

Anteckningar ifrån Norrländska Släktforskarhelgen i Skellefteå den 17-18 maj 2025

Plats: Medlefors Folkhögskola – stor anläggning med övernattningsmöjligheter, restaurang, aula samt många seminarie- och föreläsningssalar.

Vi anlände efter tydlig vägvisning och rekommenderade platser att parkera bilen på,

30 minuter innan utsatt klockslag för öppnande och invigning av släktforskardagarna.

Invigningen bestod av presentation av arrangemangets organisatörer (DIS-Nord,

Skelleftebygdens släktforskare och Skellefteå hembygdsförening) och sponsorer (Skellefteå Museum, Boliden, Sparbanksstiftelsen, Medlefors Folkhögskola och Stiftelsen Greta) samt en högtidlig fanfar i näverlur. Efter anmälan och avprickning begav vi oss dit vi upplevde att de flesta besökarna

uppehöll sig – i utställningslokalen. Där fanns ett drygt femtontal montrar vilka presenterade sina verksamheter och produkter. Där fanns representanter ifrån

Riksarkivet, DIS-Nord, Demografiska Databasen CEDAR-Umeå Universitet, ett DNA-projekt i Skellefteå samt ett antal släktforskarföreningar ifrån olika delar av Norr- och Västerbotten. Programmet bestod av tre parallella seminarier på vardera en timme, inalles 12 olika. Seminarierna dubblerades under de båda dagarna i syfte att möjliggöra för deltagarna att kunna besöka de seminarier man önskade delta i.

Vi valde att som första föreläsning lyssna på två presentationer av nyheterna i Disgen 2025 bl.a. gällande Disbytt och Dispos. Intressant var bl.a. nyheten att det via DIS

finns en app till mobiltelefonen att köpa, för att kunna visa, men bara visa, hur min släktforskning ser ut genom att presentera mina olika släkträd. Alla nyheterna och informationen om Disgen går att finna på Dis' hemsida.

Vårt andra seminarium behandlade de genetiska sjukdomar som är vanligt förekommande i Norr- och Västerbotten (Främst Skellefteåbygden) samt hur man identifierat "grundarna"/Founders och genmutationernas utveckling och fortsatta spridning.

Det sista seminariet som vi deltog i den första dagen var en presentation av olika berättelser som går att finna i domböckerna. Eftersom dessa sällan är digitaliserade och gjorda tillgängliga via Riksarkivet, kan man ändå finna många via Arkiv Digital eller så måste man beställa de utdrag eller hela domböcker man är intresserad av mot en kostnad av 5-600:- per beställning.

För dem som så önskade var det möjligt att anmäla sig till en gemensam middag på lördagskvällen. Vi valde att återvända till praktisk släktforskning med släktingar i samband med middag i privat regi.

Söndagen började vi med att lyssna på hur Riksarkivet har börjat transkribera handskrivna dokument med hjälp av AI. Då fick vi också höra hur Jämtlands läns Fornskriftsällskap var bland de första som börjat med detta och fortfarande är en del av Riksarkivets EU-projekt för transkription av äldre handskrivet arkivmaterial.

Idag är det främst domstolsmaterial man transkriberat. Kyrkböcker och annat material i tabellform är Transkribus inte helt utvecklat för ännu. Man har dock börjat testa lite på döds och födelseböcker. www.transkribus.org är vägen till transkriptionshjälpen. Den har en betalfunktion, men viss gratisutnyttjande finns att få. Material som ska transkriberas fungerar bäst från jpeg-formatet men Pdf-formatet fungerar också.

En god och inte billig lunch gjorde oss förberedda att delta i dagarnas höjdpunkt – en föreläsning om DNA-forskningen med Peter Sjölund. Det är bara att se till att anmäla sig till något framträdande av Peter. Det är mycket intressant, informativt och underhållande. Det händer mycket och snabbt inom detta forskningsområde.

Efter Peter lyssnade vi på Stig Sandström som berättade om en grupp inom Skelleftebygdens Släktforskare vilken har fotograferat och digitaliserat de flesta lokaltidningarna, av vilka vissa är ända ifrån 1900-talets början. Deras material finns idag tillgängligt via www.ssfske.se/laddaupp.php.

Valet av vår sista programpunkt under dagarna föll på en presentation av Skellefteå Museum och arkeologen Olof Östlund vilken berättade om den första invandringen till Norr- och Västerbotten efter att inlandsisen började dra sig tillbaka för ca 11 000 år sedan. Den tidigaste boplatsen som man kunnat finna dateras till år 9 900 f Kr +/-500 år.

Två mycket intressanta och givande dagar med mycket varierande historiskt innehåll var till ända och vi åkte hem tända på att fortsätta vår historiska forskning, och med ett par böcker och ett antal broschyrer i bagaget.

Christina och Göran Qvarnström

